

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 8

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 892 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-avgustda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Benchmarking asosida oliy ta'lim muassasalarining raqobatbardoshlik xususiyatini oshirish.....	16
Qo'ng'irotboy Avezimbetovich Sharipov, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Mehnat resurslarini samarali boshqarish orqali ish bilan bandlikni ta'minlash	20
Shakarov Zafar Gafforovich	
Трансформация человеческого капитала в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта в банковскую экосистему	24
С.С. Исмаилов	
“Kreativ iqtisodiyot” va “kreativ industriya”: mohiyati, nazariy jihatlarining tahlili	32
Dusmuxamedov Oybek Suratbekovich	
Muammoli kreditlar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	37
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
Don mahsulotlari tarmog'ida mavjud kamchiliklar va ularning yechimlari	41
Sh.B. Donayev	
Eksportni rivojlantirish iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir	45
Kursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligini tashkil etish	49
Idirisov Alisher Otajonovich	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini.....	53
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Poverty in developing countries: new problems and solutions.....	57
Amirdjanova Sitara Sunnat kizi	
Факторы, влияющие на успешное функционирование скандинавской модели развития экономики	61
Вохидова Мехри Хасановна	
Анализ зарубежного опыта методологии оценки финансового потенциала развитых стран	69
Буранова Лола Вахобовна	
Mamlakatimizda islom moliyaviy xizmatlarini joriy etishning zarurligi.....	78
Babamatov Tolib Hakimovich	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarining tashkiliy-huquqiy mexanizmlari	83
S.A.Karabayev	
O'zbekiston tijorat banklarida valyuta operatsiyalarini amalga oshirish yo'llari	90
Yusupov Aziz Shuxratovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	95
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Oliy ta'lim muassasalarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.....	102
Sherov Alisher Bakberganovich	
Maxsus kiyimlar tikishda foydalaniladigan gazlamalar tahlili	107
Sayidova Maftuna Hamroqul qizi	
O'zbekistonda elektron bank xizmatlarini o'zgartirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	111
Umarova Malika Baxtiyarovna	
Оценка влияния налоговой системы на финансовое состояние организаций	116
Умида Юлдашева	
Теоретическое обоснование интернет-маркетинга в социальных сетях	120
Арипходжаев Саидамир Фузулиддинович	

Sport tashkilotining marketing strategiyasini ishlab chiqish.....	127
Ismoilov Sherzod Dilshodovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda klaster tizimini joriy qilish jarayonlari.....	132
Ziyadullayev G'ayrat Umidulla o'g'li	
Hududlar soliq salohiyatini oshirishda soliq risklarini boshqarishning zamonaviy tendensiyalari	138
Sharipov Narzullo G'ulomovich	
O'zbekistonning xalqaro bozordagi faoliyatini kengaytirishda marketing strategiyalaridan foydalanish samaradorligi.....	144
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
Xususiy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlarining rivojlanish tendensiyalari.....	148
Jumanazarova Z.K.	
Xalqaro savdning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri	154
Rashidov Bekzod Ulug'bek o'g'li, Isayev Laziz Baxtiyorovich	
Oliygochlarni optimallashtirishda sinergiya samarasiga erishish yo'llari	158
Adizov Sanjar Rashidovich	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida bank tizimining barqarorligini ta'minlash asosida aholi kambag'allik darajasini qisqartirish	165
Xoliyrov Murod Qahramon o'g'li, Xoliyrova Shoxista Qahramon qizi	
Концептуальная основа маркетинга в социальных сетях в туризме.....	174
Касимова Зилола Гуламиддиновна	
O'zbekistonda don mahsulotlari klasterlarida ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyatini rivojlantirish	182
Alimov G'ayratjon Abduraxmon o'g'li	
Актуальные проблемы и пути решения приватизации государственного имущества в узбекистане	186
Шахзод Сайдуллаев	
Ttijorat bank daromadlaridagi risklarni baholash va boshqarishni takomillashtirish	192
Ahmedov Komron Muhammadaliyevich	
Sanoat korxonalarini iqtisodiy salohiyatini oshirishga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	196
Quyjanov Xurshid Abdullayevich	
Tashkilotning moliyaviy natijalarini hisobga olishda auditni takomillashtirish masalalari	200
Bakayev Xurshid Maxmudovich	
Yirik soliq to'lovchilar bo'yicha hududlararo davlat soliq inspeksiyasi o'rni va ahamiyati.....	206
Normurzaev Umid Xolmurzaevich	
Анализ международного опыта в сфере тепличного овощеводства	214
Нурутдинова Зухра Алишеровна	
Hududda turizm xizmatlarini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalarining mohiyati	220
Madaminova Sanobar Askarovna	
Hududning iqtisodiy o'sishini "yashil" iqtisodiyot asosida shakllantirishning nazariy asoslari.....	226
Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li	
Davlat tibbiy sug'urta jamg'armasi faoliyati tahlili.....	230
Umurzakova Mo'tabarxon Nodir qizi	
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarining boshqarish tizimini takomillashtirish.....	234
Uzakova Umida Ruziyevna	
O'zbekistonda turistik majmualarni boshqarishning zamonaviy konsepsiyalari va yondashuvlarining metodologik jihatlarini.....	241
Xomidov Qaxxorali Qurbonali o'g'li	
Aktiv va reaktiv quvvatlari tushunchasi va ularni soliqqa tortishdagi mavjud muammolar	247
Boykabilov Bahodir Mustafayevich	

Kichik sanoat zonalari korxona va mahsulotlar raqobatbardoshligini baholashga uslubiy yondashuv	251
Ozoda Batirovna Sakiyeva	
Investitsion jozibadorlikni baholashning uslubiy jihatlari	255
N.N.Zikrillayev	
Hududlarda turizm tarmoqlari infratuzilmasi va uni rivojlantirishni boshqarishning metodologik jihatlari	263
Saidova Dilfuza Abdufattohovna	
The connection of legal protection of geographical indications and state's economic growth	268
Almosova Shahnoza Sobirovna	
Kichik biznesning integratsiyalashuv mexanizmlarini shakllantirish	273
Israilov Rustam Ibragimovich	
Aksiyadorlik jamiyatlarida biznes jarayonlarni samarali boshqarishning nazariy asoslari va o'ziga xos xususiyatlari	277
D.D. Suvanova	
Оптимизация маркетинговой деятельности вузов узбекистана для привлечения абитуриентов	283
Шамшиева Наргизахон Носирхужа кизи	
Davlat budjetidan aholini uy-joy bilan ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari	290
Xannarov Komiljon Karimovich	
Tijorat banklarida transformatsiyalashuv jarayonlarining tahlili	296
Yoqubov Murodjon Valibekovich	
Роль инновационных инфраструктур в обеспечении конкурентоспособности промышленных предприятий	302
Каримов Хожакбар Махамаджон угли	
O'zbekiston qishloq xo'jaligida Osiyocha ishlab chiqarish usuliga asos solinishi	306
Abdulla Abduqodirov	
Kichik biznes korxonalari ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilish yo'llari	312
Nasrullayev Feruz Furqatovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy adolat – barqaror rivojlanish kafolati	318
Alimov Nasimjon Hoshimovich	
“Istiqlol” memhonxonasi reklama faoliyati tahlili	322
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda asosiy belgilovchi omillar	328
Xaydarov Xurshidbek Latipjonovich	
Enhancing Industrial Efficiency through Integrative Sustainability Approaches	334
Kholmukhamedova Feruza	
Современные способы получения нефтяных битумов	338
Юлдашев Норбек Худайназарович, Махмудов Мухтор Жамолович, Комолов Руслан Илхомбекович	
O'zbekistonda agrobiznes orqali hududlarni rivojlantirish masalalari	342
Islomov Jamshed Davronovich	
Зарубежный опыт трансформации железнодорожной транспортной системы	347
Саримсакова Малохат Хикматуллаевна	
Sog'liqni saqlash sohasida davlat xususiy sherikligini tashkil etishning mintaqaviy xususiyatlari	351
Qurbanov Jumanazar Omonovich	
Savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish hamda hisob siyosatini shakllantirish	354
Uzakov Utkir Abdusattarovich	
Sanoatda raqamli transformatsiyaning shakllanishi va rivojlanishi	357
Gulbayeva Feruza Islamovna	

Ta'lim muassasalarida namunaviy shtat, jadvallarni tuzish tartiblarini takomillashtirish	364
Ortiqov Xamroqul Abdumajidovich, Boliyev Bahromjon Rustam o'g'li	
Mamlakatimizda turizm sohasini istiqbolda rivojlantirishga ta'sir etuvchi ekzogen omillar tahlili	369
Yuldasheva Dilnoza Ulug'bekovna	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining masofaviy va boshqa xizmatlar bozorida raqobatni rivojlantirish masalalari.....	378
Ortiqov Oybek Abdullayevich	
Transport infratuzilmasining xususiyatlari.....	390
Shodmonbekova Nodira Kamoljon qizi	
Asosiy vositalarni xalqaro standartlar asosida hisobga olish tartibi	394
Shermamatov Sirojiddin Xaydarovich	
Logistika jarayonlarida raqamli yechimlar.....	399
Yarashova Vasila Kamalovna, Allabergenov Sherzod Maksudbayevich	
To'g'ridan to'g'ri sug'urta qilish operatsiyalari bo'yicha daromadlarning hisobini takomillashtirish.....	403
Abdusaidov S.J.	
Venchur kapitali: kelib chiqish tarixi va ilg'or horijiy tajribalar.....	409
Do'stov Firuz Ilxomovich	
Анализ статистического исследования рынка паломнического туризма в республике узбекистан	414
Мустаева Шохида Саъдуллаевна	
Структурно-функциональный анализ гастрономического туризма в республике узбекистан	420
Салиева Екатерина Сергеевна	
Вопросы привлечения внешнего финансирования металлургических предприятий в узбекистане.....	427
Татьяна Будей	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishning afzalliklari	431
Khusanov Nodirbek Djumanazarovich	
Innovatsion g'oyalar va yangi ilmiy ishlanmalar asosida innovatsion mahsulotlar yaratishning boshqaruv tizimi samaradorligini oshirish yo'llari.....	437
Daliyev Xusan Xojakbarovich	
Macroeconomic factors in the development of the banking performance	442
Mamadiyorova Madina Nuriddin kizi, Dr.Susanti Kurniawati, X.S.Umarov	
Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	449
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	
Ecological sustainability and trade: economic and environmental implications of uzbekistan's accession to the WTO	453
Mironshokh Sattarov, Denny Andriana, Sirojiddin Yangiboyev	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshirishni o'ziga xos tendensiyalari.....	458
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
Jismoniy shaxslar daromadlarini soliqqa tortishning ilmiy – nazariy asoslari.....	468
Davletov Po'lat Torabayevich	
Ekoshahar tashkil etishda "yashil" belbog' hamda "yashil" makonning o'rni	476
Karimova Muqaddas Zabixullayevna	
Необходимость изучения механизма управления социально-трудовыми отношениями при переходе республики узбекистан на "зеленую" экономику.....	479
Раматов Зафарбек Жуманиязович	

Klasterlarning rivojlanish tarixi, ularning o'ziga xos xususiyatlari va raqobatbardoshlikdagi o'rni.....	482
Sherkulov Shohruh Erkin o'g'li	
Soliqlarni raqamlashtirish: QQS ning muammo va istiqbollari	486
Abdulxayeva Shahnoza Muhammadiyevna	
Dehqon va tomorqa xo'jaliklarida sug'oriladigan yerlarning unumdorligini oshirish yo'llari.....	492
Xo'jageldiev Chorshanbi Pardayevich	
Topical issues of analytical support for financial resources management of business entities in modern conditions	498
Jiyanova Nargiza Esanboyevna	
Исследование цифровой валюты центрального банка как новой формы денег	506
Якубова Шамшинур Шуҳратовна	
Структуризация прибыли предприятия, факторы формирования и выявление резервов её повышения.....	513
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Xorijiy mamlakatlarda oilaviy migratsiya masalalari.....	517
Kadirova Zulayho Abduhalimovna, Gaziyeva Sulxiya Saidmashrafovna	
Ta'limda innovatsion tadbirkorlikning tarixiy rivojlanishini asosiy bosqichlari.....	522
Madaminova Xusnidaxon Shuxratovna	
Integratsiya jarayonida bog'dorchilikda klasterlarni barpo qilishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar va tarkibiy o'zgarishlarga ta'siri	526
Ergashov Ulug'bek Zoxidjonovich	
Banklarning moliyaviy xavfsizligi va uning iqtisodiy xavfsizlikka ta'siri.....	532
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Qishloq xo'jaligida pillachilik biznesini rivojlantirish istiqbollarini belgilash jarayonini ekonometrik modellash.....	535
Turgunov Odilbek Maripovich	
Zamonaviy pul-kredit siyosatining iqtisodiy o'sishni ta'minlashdagi rolini baholash.....	542
Mamanazarov Abdusamat Abdusaitovich	
The unique characteristics of governance systems in various countries: a comparative analysis.....	549
Bozorboev Otamurod Nurmuxammad ugli, Denny Andriana, Usmanov Bunyod	
GREEN ECONOMY AND GREEN CHEMISTRY: principles, priorities, advantages and it's impact to the future.....	553
Fozilova Firangiza Komilovna, Zokirova Ferangiz Zafarovna	
Kichik biznesda yoshlar tadbirkorligini shakllantirish va rivojlantirishning mohiyati va ahamiyati.....	557
Karimova Mavjuda Boxodirovna	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	562
Zaynutdinov Bunyodjon Odiljon o'g'li	
Temir yo'l transportida yuk tashish samaradorligining iqtisodiy negizi tushunchasi va xususiyati.....	568
Shukurova Sultana Said Sultanovna	
Tashqi savdo va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro aloqalarining hozirgi holati va tendensiyasi.....	572
Hayitova Nigora Ilxomovna	
Mamlakat tashqi qarzini boshqarishning samarali yo'llari	576
Choriyev Fazliddin Ishkuvatovich	
A comparative analysis of investment risk management in the non-profit sector	583
Rakhimov Shoxrux Abduqaxxor O'g'li, Muhamad Arief Ramdhany	
Роль налога на доходы физических лиц в формировании бюджета узбекистана.....	587
Наврузова Фароғатхон	

Принцип работы электронных денег в форме электронных кошельков в банковском секторе	592
Ширинова Шохсанам Собир кизи	
Дальнейшее повышение эффективности деятельности постов удаленного электронного декларирования путем преобразования их структуры и алгоритма взаимодействия	598
Вахидова Феруза Алимовна	
Ishbilarmonlik muhitining mohiyati hamda uni baholashning zamonaviy usullari	603
Majidov Faxriddin Abdurazzok o'g'li	
Davlat moliyaviy siyosatining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	609
Jabborova Dilafruz Sodiq qizi	
Mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishida kichik biznes subyektlari faoliyatining ahamiyati	614
Ismoilov Narimonjon No'monjon o'g'li	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	619
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
Telekommunikatsiya sanoatining rivojlanish tendensiyalari	625
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
O'zbekistonda xizmatlar sohasi va uning amaldagi holati tahlili	631
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning atrof-muhitni yaxshilash va iqlim o'zgarishlariga qarshi kurashish munosabatlari tahlili	637
Raximova Mohinur Dilshod qizi	
OTMlarining ta'lim faoliyatini boshqarish jarayonida qo'llaniladigan innovatsion shakl va metodlar	645
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsiya loyihalari samaradorligini baholashda moliyaviy modellashtirishning muhim jihatlari	651
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich, Zokirova Feruza Farxod qizi	
Internal factors influencing the competitiveness of the textile industry	657
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Mamlakatimiz tijorat banklari aktivlari samaradorligini baholash dolzarbligi	662
Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich, Baltabaev Maxmud Toshpo'latovich	
Xalqaro bozordagi eng katta birlashish va sotib olish (m&a) opertsiyalari bo'yicha tahlili	667
Ahamdjonov Abdulloh Ahadjon o'g'li	
The impact of markets for innovative banking products on the economy	675
Abdurakhimova Dilor Karimovna	
Increasing the effectiveness of using marketing tools in public transport	686
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, G'iyosidinov Boburbek Baxtiyor o'g'li, Wang Cheng	
E-commerce strategies for global market expansion	694
Allanazarova Dilnoza, Gulnora Abdurakhmanova, Vanessa Gaffar	
Chinese commercial banks experience in asset diversification	704
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Issues of greening the economy in ensuring sustainable economic growth	708
Nurmetova Muyassar Jumanazarovna	
“Риск-ориентированный надзор в банковском секторе узбекистана: актуальные практики и вызовы”	712
Суюнов Жасур Бозорович	
Рейтинг устойчивости субъектов предпринимательства: некоторые теоретические и практические аспекты	715
Исроилов Баходир Ибрагимович, Ibragimov Boburshoh Boxodir ugli	

Tijorat banklarida kredit riskini boshqarish amaliyotini takomillashtirish yo'llari.....	718
Raxmanov Ilxom Xurramovich	
O'zbekistonda moliyaviy razvedka xizmati faoliyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari	725
Abdug'aniyev Uchqun Habibulla o'g'li, G'aniyev Samariddin Murodullo o'g'li	
Передовые методы сбора данных для точных маркетинговых исследований	730
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Budjet tashkilotlarida ichki auditni tashkil etish va uning uslubiyotini takomillashtirish.....	733
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Djalilova Malika Shuxratovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalangan holda logistikaning nazariy va uslubiy asoslari.....	740
Mirzanova Nozima Maratovna	
Tijorat banklarining transformatsiyalash jarayonlarini masofaviy bank xizmat turlari orqali rivojlantirish	744
Farmanova O'g'iloy Aliqul qizi	
Budjet daromadlarini shakllantirishning xorij tajribasi	748
Saipnazarov Shaylavbek Aktamovich	
Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar – o'zbekistonni yanada rivojlantirish strategiyasining tarbiyaviy omili.....	753
Gulxayo Samandarova Abdulkarim qizi	
Potential of vineyard tourism in Cappadocia region	761
Xashimova Shaxnoza Shuxrat qizi	
Aloqa xizmatlarini ko'rsatishning bugungi muammo va yechimlari.....	767
Shirinova Gulnoza Xudoyor qizi	
Mamlakatlarga xos xatarlarni baholash metodologiyalari tahlili	771
Bahriddinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Tijorat banklarida faktoring operatsiyalariga ta'sir qiluvchi omillarning empirik tahlili	779
Usmonov Farrux Farxodovich	
A Comprehensive Analysis between Entrepreneurship and Unemployment in Uzbekistan.....	787
Shomurodov Tokhir Boymurod ugli, Rakhmonov Bekzod Sharibjon ugli, Kuziyeva Gulnoza Rashidovna	
English language competency as a catalyst for promoting sustainable development education in economics programs	792
Askarova Feruza Abdullaevna	
O'zbekiston misolida inson kapitali va tadqiqotlar boshqaruvini tadqiq qilish.....	798
Abdullayev Baxodir	
The role of insurance enterprises in securing global maritime trade.....	804
Sohibjamol Abirkulova	
Fond bozori orqali investitsiya faoliyatini moliyalashtirish yo'llari.....	809
Haydarov O'ral Axmadovich	
Bozor bahosi usullari asosida loyiha tannarxining bir qismi sifatida mehnat xarajatlarini hisoblashning iqtisodiy modeli.....	815
Suvonov Bekniyoz Baxtiyor o'g'li	
Анализ теоретического основы государственного внутреннего финансового аудита Республики Узбекистан.....	821
А.Нурниязов, Б. И. Исроилов	
O'zbekistonda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishda infratuzilmaning ahamiyati.....	829
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li, Shomurodov Tohir Boymurod o'g'li, Botirova Hulkan Olimjonovna	
Innovatsion biznesni rivojlantirishning nazariy jihatlari.....	836
M.E.Ostanova	
O'zbekiston respublikasi davlat budjeti daromadlarini o'rta muddatli prognozlash.....	841
Fayzullayev Doston Mahmud o'g'li	

Conceptual Foundations of Applying Public-Private Partnership Mechanisms in the Tourism Sector	847
Saidov Utkir Uralboyevich	
Tijorat banklarining likvidligini ta'minlashda xorij tajribasi.....	852
Sattorova Nasiba G'anijon qizi	
Sanoat tarmog'ini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini statistik baholash.....	856
To'rayeva Zilola Turg'unovna	
Tadbirkorlik faoliyatida mijozlar bilan barqaror aloqalarni o'rnatishda CRM strategiyalarining roli.....	860
Xalilova Nafisa Komilovna	
Ways to improve the efficiency of banking services in our country	863
Muminova Masuda Bakhtiyorovna	
Agrar sohada investitsion loyihalarni tutgan o'rni va o'ziga xos jihatlari.....	867
Utanov Bunyod Kuvandikovich	
Анализ тенденций развития инновационной деятельности свободных экономических зон узбекистана.....	872
Ачилова Ширин Шавкат кизи	
Korxonani boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari	880
Nazarov Sherzod Abdusattor o'g'li	
Роль акционерных обществ в национальной экономике: анализ вклада крупных акционерных обществ в валовой внутренний продукт Узбекистана, их роль в создании рабочих мест и осуществлении инновационной деятельности	884
Халекеева Зоя Пирниязовна, Эшов Алишер Ахтамович	
Investitsiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini shakllantirishning mohiyati va nazariy asoslari	888
Ashurov Azizbek Asqaraliyevich	

INVESTITSIYA FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISH MANBALARINI SHAKLLANTIRISHNING MOHIYATI VA NAZARIY ASOSLARI

Ashurov Azizbek Asqaraliyevich

Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti to'lov-kontraktlar bilan ishlash bo'limi bosh mutaxassisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliyalashtirish manbalari, xususan, o'z mablag'lari, qarz mablag'lari va tashqi sarmoyalar kabi manbalarning turlari va ularning investitsiya jarayoniga ko'rsatadigan ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, investitsiya faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyalashtirish manbalari va ularni rivojlantirish strategiyalari muhimligini yoritib berishga urg'u beriladi. Nazariy asoslar asosida mazkur manbalarning o'zaro ta'siri va rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinib, ularning milliy va xalqaro iqtisodiyotdagi ahamiyati ochib beriladi. Tadqiqot shu bilan birga, moliyalashtirish manbalari rivojlanishining iqtisodiy va ijtimoiy omillari hamda ularning investitsiya faoliyatiga ta'siri kabi masalalarni ham qamrab oladi. Bunday yondashuv investitsiya faoliyatini samarali moliyalashtirishni ta'minlash uchun nazariy asoslarning mustahkamligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: investitsiya, investor, investitsiya faoliyati, moliyalashtirish, investitsiya loyihalari, moliyalashtirish manbalari, fond bozorlari, real investitsiyalar, moliyaviy investitsiyalar.

Abstract: This article analyzes the sources of financing, particularly the types of sources such as equity, debt, and external investment, and their impact on the investment process. Emphasis is also placed on elucidating the importance of financing sources and their development strategies in increasing the efficiency of investment activities. On the basis of theoretical foundations, the interaction of these sources and the development trends are analyzed, and their importance in the national and international economy is revealed. At the same time, the research covers issues such as economic and social factors of the development of financing sources and their impact on investment activity. Such an approach serves to ensure the solidity of the theoretical foundations for ensuring effective financing of investment activities.

Key words: investment, investor, investment activities, financing, investment projects, sources of financing, stock markets, real investments, financial investments.

Аннотация: В данной статье анализируются источники финансирования, в частности такие типы источников, как собственный капитал, заемные средства и внешние инвестиции, а также их влияние на инвестиционный процесс. Особое внимание также уделяется выяснению значения источников финансирования и стратегии их развития в повышении эффективности инвестиционной деятельности. На основе теоретических основ анализируется взаимодействие этих источников и тенденций развития, раскрывается их значение в национальной и международной экономике. При этом исследование охватывает такие вопросы, как экономические и социальные факторы развития источников финансирования и их влияние на инвестиционную активность. Такой подход служит обеспечению прочности теоретических основ обеспечения эффективного финансирования инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: инвестиции, инвестор, инвестиционная деятельность, финансирование, инвестиционные проекты, источники финансирования, фондовые рынки, реальные инвестиции, финансовые вложения.

KIRISH

Investitsiya faoliyati iqtisodiyotning barqaror o'sishi va taraqqiyotini ta'minlashda muhim omillardan biri hisoblanadi. U mamlakatda yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish, mavjud quvvatlarni modernizatsiya qilish, innovatsiyalarni joriy etish va yangi ish o'rinlarini tashkil etish orqali iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Shunday ekan, investitsiya faoliyatining samarali amalga oshirilishi uchun uni moliyalashtirish manbalarini aniqlash va rivojlantirish masalasi muhim ahamiyat kasb etadi.

Investitsiya faoliyatini moliyalashtirish manbalari mamlakatning iqtisodiy vaziyati, moliyaviy bozorlarining rivojlanish darajasi, sarmoyadorlarning ishonch darajasi va boshqa ko'plab omillarga bog'liq. Mazkur manbalarning turlari va ularni jalb etishning nazariy asoslarini o'rganish orqali investitsiya jarayonining samaradorligini oshirish mumkin. Moliyalashtirish manbalari sarmoyaviy loyihalarni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag'larni ta'minlash bilan birga, ularning amalda qanday ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ham ko'rsatib beradi.

Moliyalashtirish manbalari turli shakllarda bo'lib, ularni shartli ravishda uchta asosiy guruhga ajratish mumkin: o'z mablag'lari, qarz mablag'lari va tashqi sarmoyalar. O'z mablag'lari korxonaning ichki resurslari hisoblanadi va ular faoliyatdan olingan foyda, amortizatsiya ajratmalari va boshqa ichki zaxiralarni o'z ichiga oladi. Qarz mablag'lari esa bank kreditlari, obligatsiyalar va boshqa qarz majburiyatlari orqali jalb etiladi. Tashqi sarmoyalar esa xorijiy investitsiyalar, grantlar va xalqaro moliyaviy institutlardan jalb qilingan mablag'lardan iborat.

O'z mablag'lari investitsiya faoliyatini moliyalashtirishning asosiy manbalaridan biri sifatida hisoblanadi. Korxona o'z faoliyatidan olgan foydani sarmoyaga yo'naltirib, o'zining mustaqilligi va barqarorligini saqlab qolishi mumkin. Bunday yondashuv korxonaning qarzga bog'liqligini kamaytiradi va moliyaviy tavakkalchiliklarni pasaytiradi. Shu bilan birga, o'z mablag'lari cheklanganligi sababli, ularning yetishmasligi korxonaning keng ko'lamli investitsion loyihalarni amalga oshirish imkoniyatini cheklab qo'yadi.

Qarz mablag'lari esa korxonalarga katta hajmdagi sarmoyalarni jalb qilish imkonini beradi. Bu turdagi moliyalashtirish, ayniqsa, bank kreditlari va obligatsiyalar orqali amalga oshiriladi. Qarz mablag'larini jalb etishning asosiy afzalligi shundaki, korxonalar o'z resurslaridan foydalanmasdan turib, katta sarmoyalarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Lekin qarz mablag'larini jalb etish korxonaning moliyaviy yukini oshirib, uning moliyaviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, qarz mablag'larining qaytarilishini ta'minlash uchun korxonalardan muayyan kafolatlar talab qilinadi, bu esa ularning moliyaviy xavfsizligini ta'minlash masalasini yanada dolzarblashtiradi.

Tashqi sarmoyalar mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishi uchun muhim resurs hisoblanadi. Xorijiy investitsiyalar va xalqaro moliyaviy institutlardan jalb qilingan mablag'lar yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirishga yo'naltirilishi mumkin. Tashqi sarmoyalar mamlakatga xalqaro tajriba va nou-xau kirib kelishini ta'minlaydi, bu esa iqtisodiyotning global raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Biroq, tashqi sarmoyalarni jalb qilish uchun mamlakatning sarmoyaviy muhiti, huquqiy tizimi va boshqa shart-sharoitlari mustahkam bo'lishi kerak.

Investitsiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish uchun tegishli nazariy asoslarni yaratish zarur. Bu asoslar moliyalashtirish manbalarining turli shakllarini o'zaro taqqoslash, ularning afzalliklari va kamchiliklarini baholash, shuningdek, ularning korxonalar va mamlakat iqtisodiyotiga ta'sirini o'rganishga yordam beradi. Investitsiya faoliyatini samarali amalga oshirish uchun moliyalashtirish manbalarining o'zaro uyg'unligi va samaradorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa, o'z navbatida, korxonalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash va ularning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi.

Shuningdek, investitsiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish uchun davlatning rolini ham ta'kidlash lozim. Davlat tomonidan qabul qilinadigan iqtisodiy siyosat va moliyaviy chora-tadbirlar moliyalashtirish manbalarining rivojlanishini rag'batlantirishi mumkin. Masalan, soliq imtiyozlari, subsidiyalar, grantlar va boshqa qo'llab-quvvatlash vositalari orqali korxonalarga moliyalashtirish manbalarini jalb qilish osonlashtirilishi mumkin. Shu bilan birga, davlat tomonidan yaratilgan barqaror va qulay sarmoyaviy muhit tashqi sarmoyalarning jalb qilinishiga xizmat qiladi.

Ta'kidlash lozimki, moliyalashtirish manbalari faqat korxonalarning sarmoyaviy loyihalarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan mablag'larni ta'minlash bilan cheklanmaydi. Ular, shuningdek, investitsiya faoliyatining samaradorligini oshirish, korxonalarning moliyaviy holatini yaxshilash va ularning umumiy ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga ham yordam beradi. Bunday holatda, moliyalashtirish manbalari va ularni rivojlantirishning nazariy asoslarini o'rganish investitsiya jarayonining samaradorligini oshirishda muhim o'rin tutadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.Mirziyov tomonidan rivojlanishning uzoq muddatga mo'ljallangan konsepsiyalari ishlab chiqilishi, bu borada birinchi qadam sifatida O'zbekiston Respublikasining rivojlanish davlat dasturlari qabul qilinib, mazkur dasturlarni ishlab chiqishda moliyalashtirish fondi tashkil etilishi ta'kidlandi. Bunda iqtisodiyotni rivojlantirishda aholi qo'lida to'plangan mablag'larni investitsiya shaklida harakatga keltirish, mamlakatimizda tadbirkorlik hissini kuchaytirish muhim vazifalarimizdan biri ekanligi e'tirof etildi [1].

Taniqli iqtisodchi olimlardan Yozef Shumpeter ham investitsiya faoliyatini fond bozori orqali moliyalashtirish mexanizmiga alohida e'tibor qaratadi. Uning fikriga ko'ra, iqtisodiy rivojlanishda innovatsiyalar va tadbirkorlik muhim ahamiyatga ega. Investitsiya faoliyatini moliyalashtirishda banklar va moliyaviy institutlar muhim rol o'ynaydi, chunki ular yangi tadbirkorlar va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi [2].

Yujin Fama bo'lsa, moliyalashtirish manbalari va ularning iqtisodiy siyosatdagi o'rnini tahlil qiladi. Uning fikricha, investitsiyalarni moliyalashtirishda davlat va xususiy sektor o'rtasida muvozanatli aloqani saqlash muhim ahamiyatga ega [3].

Franko Modilyani va Merton Miller - Modilyani-Miller teoremasiga ko'ra, moliyalashtirish manbalari tanlovi kompaniyaning qiymatiga ta'sir qilmaydi, agarda soliqlar va bankrotlik xarajatlari mavjud bo'lmasa. Bu nazariya investitsiya qarorlarini qabul qilishda ahamiyatlidir [4].

Jeyms Tobinning fikriga ko'ra investitsiya faoliyati va moliyalashtirish manbalari o'rtasidagi aloqani o'rgangan. Uning "Tobin Q" nazariyasiga ko'ra, bozor qiymati va ishlab chiqarish xarajatlari o'rtasidagi muvozanat kompaniyalarning investitsiya qarorlariga ta'sir ko'rsatadi [5].

Mamlakatimiz iqtisodchi olimlaridan D.G'.G'ozibekov "investitsiya- larning mazmuni aniq va ishonchli manbalardan mablag'lar olish, ularni asosli holda safarbar etish, rikslar darajasini hisobga olgan holda kapital qiymatini saqlash va ko'zlangan samarani olishdan iborat bo'ladi" kabi ta'rif bergan [6].

Mazkur iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari respublikada investitsiya faoliyatini rivojlantirishning ilmiy-nazariy va metodologik asoslarini takomillashtirishga oid muayyan jihatlarni yoritgan. Ushbu ishlar milliy iqtisodiyotda investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari va usullariga ta'sir ko'rsatuvchi omillarni tahlil qilish, shuningdek, moliyaviy ta'minotning ilmiy-nazariy va metodologik asoslarini takomillashtirishga qaratilgan chuqur tadqiqotlarni olib borish zaruriyatini ko'rsatadi. Bularni amalga oshirish jarayonida esa respublika amaliyotiga mos ravishda investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari va usullarini shakllantirish hamda ularni jadal-lashtirish masalalari ustuvor ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ilmiy-tadqiqotlarning natijalarini milliy sharoitlarga moslashtirish va amaliy qo'llash orqali investitsiya jarayonini yanada samarali tashkil etish mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada O'zbekiston va xorijiy mamlakatlarning iqtisodchi olimlari tomonidan investitsiyalar va investitsiya faoliyatini moliyalashtirish manbalari hamda usullarining nazariy jihatlarga bag'ishlangan ilmiy asarlar chuqur tahlil qilingan. Tadqiqot metodologiyasi sifatida adabiyotlarning qiyosiy tahlili va farazlarni asoslash metodlari qo'llangan.

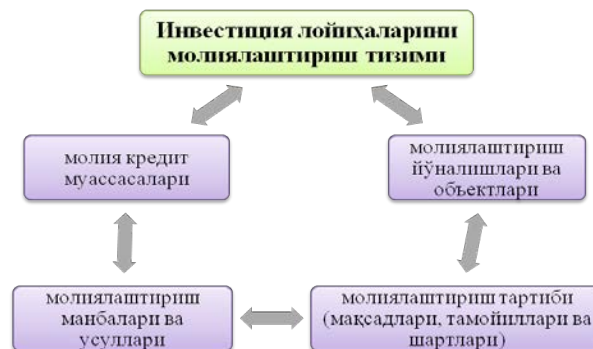
TAHLIL VA NATIJALAR

Investitsiya faoliyatining samaradorligi ko'p jihatdan investitsiya resurslarini maqsadga muvofiq shakllanti-rish darajasi bilan aniqlanadi. Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari va usullarini shakllantirishning asosiy maqsadi, investitsiya faoliyatini samarali natijalar bilan ta'minlash nuqtayi nazaridan zarur investitsiya aktivlarini sotib olish ehtiyojlarini qondirish hamda ularning tuzilishini optimallashtirishdan iboratdir.

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish usuli sifatida, loyiha-ni moliyaviy maqsadga muvofiqligini ta'min-lash maqsadida investitsiya resurslarini jalb qilish jarayoni nazarda tutiladi. Bu usullar bevosita moliyaviy mexa-nizmlarni ishga solish bilan bog'liq bo'lib, natijada investorlarning investitsiya loyihasini amalga oshirishdagi manfaatdorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Investitsiya faoliyatini tashkil etish jarayoni doimo investorlar bilan bog'liq bo'lib, ularning moliyaviy va iqtisodiy manfaatlarini amalga oshiradigan loyihalarda yuzaga chiqarishga qaratilgan.

Iqtisodiyotda amalga oshirilayotgan investitsiya loyihalarini turli moliyalashtirish manbalari hisobidan ta'min-lash orqali iqtisodiyot tarmoqlarini moliyalashtirishning tarkibiy tuzilishi va dinamikasini tahlil qilish mumkin. Bu tahlil orqali tarmoqlarning rivojlanishi investitsiyalarni jalb qilish holatiga qay darajada bog'langanligini aniqlash mumkin bo'ladi. Shuningdek, investitsiyalarni jalb qilish jarayonining natijasi, uning sur'atlari bilan yaqindan bog'liqligi aniqlanadi.

Har bir amaldagi moliyalashtirish manbasi o'zining ma'lum afzalliklari va kamchiliklariga ega. Shu sababli, har qanday investitsiya loyihasini amalga oshirishda moliyalashtirish strategiyasini puxta asoslash, muqobil moliyalashtirish usullari va manbalarini chuqur tahlil qilish hamda moliyalashtirish jarayonini puxta ishlab chiqish zarurdir.

1-rasm. Investitsiya faoliyatini moliyalashtirish tizimi [8].

So'nggi yillarda Respublikamizda keng ko'lamli qulay investitsiya muhitini yaratish, xorijiy investitsiyalarni, xususan, to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish va o'zlashtirish bo'yicha chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Natijada to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalar hisobidan moliyalashtirilgan 35 149,2 mlrd. so'm investitsiyalar yoki 2023-yildagi ko'rsatkichga nisbatan 1,8 foiz punktga kamaygan holda jami investitsiyalardagi ulushi 12,3 foizga teng investitsiyalar o'zlashtirildi.

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalarini tanlash nafaqat investitsiya faoliyatining hayotiyligini, balki undan keladigan yakuniy daromadning taqsimlashni, ilg'or kapitaldan foydalanish samaradorligini va investitsiyalarni amalga oshiradigan tashkilotning moliyaviy barqarorligini ham belgilaydi. Investitsiyalarni moliyalashtirish manbalarining tarkibi va tuzilishi jamiyatning faoliyat mexanizmiga bog'liq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Dunyoning rivojlangan mamlakatlari, shuningdek, rivojlanayotgan yoki inqirozga uchragan davlatlar uchun milliy iqtisodiyotning global darajada texnik va texnologik holatini saqlab turish yoki unga erishishni ta'minlaydigan investitsiya qarorlarini qabul qilish hamda investitsiya loyihalarini amalga oshirishni rag'batlantiruvchi samarali investitsiya siyosati iqtisodiy taraqqiyotning eng muhim vositalaridan biri hisoblanadi.

Shu bilan birga, mamlakatimizda ko'pincha korxonalarni kuchli moliyaviy va texnik imkoniyatlarga ega bo'lgan raqobatchilardan himoya qilish zarurati yuzaga keladi. Masalan, import qilinadigan tovarlarga yuqori miqdordagi bojxona to'lovlari joriy etilishi natijasida mahalliy korxonalarga o'zlarining eskirgan mahsulotlarini ichki bozorlarda yuqori narxlarda sotish imkoniyati yaratiladi.

Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari va usullarini takomillashtirishda quyidagi tavsiyalar moliyalashtirish sifatini yaxshilash va ularning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega bo'ladi:

- Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari va usullarini tadbiq qilishda xorijiy tajribani chuqur o'rganish va uni milliy iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda moslashtirish zarur.

- Investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari qiymatini baholashni soddalashtirish, ekspertiza jara-yonlarini sun'iy ravishda cho'zib yuborish holatlarining oldini olish lozim.

- Investitsiya loyihalarini amalga oshiruvchi subyektlar va tijorat banklari o'rtasida o'zaro manfaatli hamkorlikni yanada rivojlantirish maqsadida bank tizimi va qarz oluvchilar o'rtasidagi munosabatlarni ikki tomonlama ishonch va shartnoma asosida tashkil etish muhimdir.

- Moliyaviy resurslarning yetishmasligi va ularni jalb qilish murakkabligini pasaytirish maqsadida, noan'anaviy moliyalashtirish usullaridan (lizing, sindikatsiyalangan kreditlar, venchurli kapital, kraudfanding, kraudinvesting) foydalanishni faollashtirish zarur.

Yuqorida qayd etilgan vazifalarni tezkor va samarali hal etish nafaqat investitsiya loyihalarini moliyalashtirish manbalari qiymatini baholashda, balki davlatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi va aholining farovonlik darajasini oshirishga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси, халқ сўзи 2017 йил 22 декабрь. president.uz/uz/lists/view/1371
2. Йозеф Шумпетер. идр. Инвестиции. Пер. с англ.-М. ИНФРА-М, 2018.-С. 19-29.
3. Южин Фама. Рынок ценных бумаг России: воздействие фундаментальных факторов, прогноз и политика развития. – Москва: Альпина Паблишер. 2017. – С. 127.
4. Ғозибеков Д.Ғ. Инвестицияларни молиялаштириш муаммолари - Т.:2002. и.ф.д. дисс. автореф. 11-14 б.
5. Ҳайдаров Ў.А. “Ўзбекистонда инвестиция фаолиятини молиявий бошқаришнинг замонавий ҳолати”. “Халқаро молия ва ҳисоб” илмий электрон журнали. 2019 йил декабрь №6. 8-б., (08.00.00, №12).
6. Ҳайдаров, У. А. (2020). Финанциал манагемент сйстем, тоолс, соурцес оф инвестмент активитиес анд фацторс. ИСЖ Тҳоретицал & Апплиед Сциенце, 01 (81), 14-18. Сои: ҳттп://с-о-и.орг/1.1/ТАС-01-81-3 Дои: ҳттпс://дх.дои.орг/10.15863/ТАС Сцопус АССС: 2000. е-ИССН: 2409-0085. (№1. Глобал импацт-фацтор 0,656).

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

